

17-й Римський кінофестиваль: актуалізація політичних сенсів

Юлія Швець

На дев'ятому році існування Римського міжнародного кінофестивалю (заснований 2006 року) столиця Італії була визнана ЮНЕСКО «творчим містом кіно». Кваліфікаційним пунктом для такого статусу є «ініціативи, спрямовані на просування, доступ, участь і залучення спільнот і громадян, особливо малозабезпечених, до культурного життя». Нинішній, уже 17-й, фестиваль підхопив ці чудові ініціативи й продовжив відкривати якісну культуру для широкого глядача. Цінова політика квитків передбачає чимало показів і заходів із недорогим або вільним доступом. До офіційного визнання FIAPF (Міжнародна федерація асоціацій кінопродюсерів) журі формувалось із очолюваних відомим кінодіячем 50 глядачів, які побажали подивитися всі фільми програми. Конкурс цього року вже оцінювало професійне журі, де був лише один продюсер, всі інші – творчі особистості в галузі кіно, культури та мистецтва, що, звісно, об'єктивує кінопроцес. Новим художнім керівником Римського МКФ стала Паола Маланга – журналістка й кінокритикиня, авторка відомих есе про великі постаті світового кіно. Приємно також, що в Римі намагалися дотримуватися культурної гігієни, й жодного фільму країни-агресора на фестивалі не було, хоча «слід» її опосередкованої присутності зостався (про що – нижче). Загалом у програмі показів було задіяно більше 20 локацій та культурних об'єктів столиці, на яких показано близько 130-ти фільмів. Основні події відбувались у знаковому для римлян місці – Auditorium Parco della Musica ім. Енріко Морріконе – парковому комплексі з кількома залами (загалом на 7500 місць). Таким чином, фестиваль є цікавим явищем синтезу багатогранної програми та широкої аудиторії, яка є головною дійовою особою кінофоруму.

Міжнародний конкурс – «Прогресивне кіно – погляд на світ завтрашнього дня» – складався з 16 фільмів, у тому числі режисерів «авторського кіно» (найвідоміший – Гійом Ніклу), але переважали дебютанти. «З цієї причини вони заслуговують на те, аби їх бачили і цінували», – наголошує Паола Маланга. Звісно, ми вважаємо, що єдиною причиною, аби людей «бачили і цінували», є їхня професійна спроможність, а преференції (за тематику, вік, расу,

Карліс Арнольдс Авотс у фільмі «Січень». Режисер Вістурс Кайріс. Латвія.

гендерну приналежність) мають стати темою окремої дискусії, оскільки вони деоб'єктивують змагальний процес та відкидають кіно у позавчорашній день – добре знайомий нам, мешканцям колишнього «союзу». Тож боротьба творчого начала з ліберальним радикалізмом триває, бо, як відомо: «Все змінюється – ніщо не щезає» (Овідій).

Головну відзнаку і приз за найкращу режисуру і найкращу чоловічу роль (Карліс Арнольдс Авотс) журі заслужено віддало драмі «Січень» досвідченого латвійського режисера Вістурса Кайріса. Сюжет побудовано на документальному матеріалі: дія відбувається 1991 року, коли радянські танки намагалися розчавити прагнення громадян Латвії до деколонізації своєї країни. Кайріс (тоді 19-річний студент) був свідком тих подій – його приватне минуле репрезентує колективну пам'ять країни. У фокусі стрічки – доля трьох молодих кінематографістів, які залишили «чисте мистецтво» й включилися в смертельну політичну боротьбу. Фільм – данина пам'яті талановитому й безкомпромісному кінорежисеру Юрісу Поднієксу (1950–1992) та членам його знімальної групи, які стали жертвами імперського терору.

Головний приз журі отримала стрічка «Чон-Сон» дебютанта Чон Джі-Хе, а приз за найкращу жіночу роль – акторка Кім Кум-Сун, яка зіграла в ньому. Південнокорейський режисер досліджує проблему сексуальних кіберзлочинів, кількість яких у країні зростає, а також труднощів подання судового позову через гендерну диспропорцію та неадекватну, на думку режисера, реакцію уряду на проблему. Недосвідчена в «новітніх технологіях» робітниця середнього віку стає жертвою зловживань і хитрощів на фабриці, де працює. Однак, гострий погляд режисера фіксує не

Рікардо Скамарчіо у фільмі «Тінь Караваджо».
Режисер Мікеле Плачідо. Італія.

тільки крихкість жертви перед обличчям руйнівної сили, а й її поступову трансформацію в сильну героїню.

Приз за найкращий сценарій здобув «іспанський дебют» режисерки Андреа Багні (вона ж і авторка сценарію) «Рамона». В центрі «наївно-романтичної» комедії – невротична історія кохання недосвідченої акторки років за тридцять, яка то шукає «сенса життя», то «себе в мистецтві». Вона стає то блондинкою, то брюнеткою, то захоплюється чимось, то сумнівається в усьому. Жінка поперемінно скаче з ліжка свого хлопця в ліжко «потрібного» режисера і навпаки. Під прикриттям квазі-мистецької балаканини та прогулянок по Мадриду (в стилістиці Вуді Аллена) у фільмі ховається осяяний музикою Чайковського «ідеал», знайомий нам під брендом «російська загадкова душа». Схоже, на створення фільму режисерку штовхнуло захоплення реальною авторкою пісень, яка виступає під псевдонімом «російський червоний» (вона ж – у головній ролі). І якщо стрічка й заслугує на якийсь приз, то з формулюванням: за найкраще маскування імперського оскалу фемінною комедією.

Україна була представлена в позаконкурсній програмі «Клондайком» Марини Ер Горбач (проживає в Туреччині, але намагається зберігати зв'язок з батьківським домом). У натуралістичній драмі зійшлося кілька тез, якими наповнене кіно «прогресивних ідей»: «війна в Україні», «малайзійський боїнг», «жінка в патріархальному суспільстві». Останній режисерка підпорядковує не лише перші дві теми, а й життя взагалі. На екрані постійно рухається вагітна, вкрай безтолкова сільська мешканка з упевненістю, що світ обертається довкола неї. Інтелектуальний імідж акторки Оксани Черкашиної увиразнює цей дисонанс. Закінчується стрічка епізодом «самознання чоловіків» й натуралістично-важкими положеннями – обидві сцени навряд чи доповнюють чимось наше розуміння світу, а якісна робота оператора Святослава Булаковського й колоритні образи «донецьких» (Сергій Шадрін, Олег Щербина) не здатні трансформувати феміністську мрію режисерки в сучасну філософему.

Але була у нашого кіно в Римі і значна перемога. Приз глядацьких симпатій в основному конкурсі отримала фран-

ко-українська стрічка «ШТТЛ»¹ Еді Волтера. Історична драма з розгорнутими побутовими реаліями (для зйомок на Київщині було вибудоване містечко, яке після зйомок мало стати туристичним об'єктом єврейського побуту) розповіла про те, як мирне життя кількох етносів на кордоні України й Польщі зруйнувала Друга світова війна. Й хоча картину озвучено ідиш (в монохромній гамі з кольоровими флешбеками), крізь призму «екстериторіальності» певною мірою можна зрозуміти і війну, яка нині відбувається в нашій країні.

17-й Римський МКФ запам'ятовується найширшою панорамою італійського кіно та новими роботами майстрів світового кіно. В паралельних програмах, розрахованих на широку аудиторію, показано кілька добротних жанрових новинок: американський «Амстердам» Девіда О. Рассела – шпигунський детектив-нуар з зірковим акторським складом (Роберт де Ніро та Крістіан Бейл) про одну з найбільш шокуючих змов у американській історії; захоплюючими виявилися похмурий вестерн «М'ясне перехрестя» Гейба Польскі та комедія-триллер «Меню» Марка Майлода з Райфом Файнсом у головній ролі. У «Фабельманах» (з Мішель Вільямс і Полом Дано) Стівен Спілберг віддав данину жанру автобіографії, знявши фільм про власне дитинство. Стівен Фрірз у «Втраченому королі» (сюжет побудовано на резонансній ситуації, яка мала місце в Британії в 2012 році) зосередився на ролі дилетантів в історії: завдяки інтуїції й організаційним здібностям невгамовна археологиня-початківець Філіппа Ленглі (Саллі Гокінз) збрала підпорою кошти й найняла археологів, аби знайти останки короля Річарда III, однак спеціалісти намагаються вкрасти її заслуги. Мікеле Плачідо детально реконструював невтрачений час у «Тіні Караваджо» (з Луї Гарелем та Ізабель Юпер), результатом чого став вишукано-естетський бунт проти влади, яка не хоче прийняти істину.

Якщо коротко окреслити фільми, представлені на Римському МКФ, то маятник їхньої художньої якості, як завжди, коливається між полюсами, а політичні сенси залишаються у фокусі уваги європейського кіносвіту.

Кадр з фільму «ШТТЛ». Режисер Еді Волтер. Франція, Україна.

¹ Штетл – так на ідиш до Голокосту називали невеличкі містечка у Східній Європі, більшу частину яких склали євреї. Автори фільму свідомо вилучили голосну букву в назві картини.